

ИЖТИМОЙИ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

9 ЖИЛД, 1 СОН

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 9, НОМЕР 1

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

VOLUME 9, ISSUE 1

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

N°1 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9556-2026-1>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:
Сеитов Азамат Пулатович
доктор социологических наук
(Doctor of sociology, DSc)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:
Сабинова Умида Фархадовна
доктор социологических наук
(Doctor of sociology, DSc)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD:

22.00.01-Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Бекмурадов Мансур Бобомурадович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Каланов Комил Куллахматович
кандидат социологических наук, профессор (Узбекистан)
Убайдуллаева Раиса Турсуновна
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Негматова Шахзода Шухратовна
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Шайылдаева Асель Кокоевна
кандидат социологических наук (Кыргызстан)

Исмаилов Алишер Агзамович
доктор экономических наук, (Узбекистан)
Щепилова Галина Германовна
доктор философских наук, профессор (Россия)
Рожанский Михаил Яковлевич
кандидат философских наук (Россия)
Маматов Нормурат
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Бурнашев Рустам Ренатович
кандидат философских наук, профессор (Казахстан)

22.00.02-Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Умаров Абсалом Адилевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Холбеков Абдуғани Жуманазарович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Шайхисламов Рафаэль Бадретдинович
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Акулич Мария Михайловна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

Антонио Алонсо Марсос
доктор политических наук, профессор (Испания)
Фадеева Любовь Александровна
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Виктор Агаджаньян
доктор философии по социологическим наукам,
профессор (США)
Абдулазизов Абдулвохид Хабибуллович
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)

22.00.03-Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Аликариев Нуритдин Сапаркариевич
доктор экономических наук, профессор (Узбекистан)
Матибаев Тасполат Балтабаевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Николов Стефан
доктор философии по социологическим наукам, (Болгария)

Мирзахмедов Абдирашид Мамасидикович
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Ли Ци
доктор исторических наук, профессор (Китай)
Сухомлинова Марина Валерьяновна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

www.tadqiqot.uz решаёт задачи, предусмотренные Стратегией Узбекистана 2030, направленные на развитие науки за счёт внедрения достижений научных исследований учёных и служащих их признанию в международном научном сообществе. Так, каждой статье, опубликованной в журнале, присваивается номер DOI (Crossref). Журналы включены в международные индексные базы данных. Входит в список журналов ВАК Узбекистана.

22.00.01-Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Пармонов Фарход Ярашевич
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Жусубалиев Абдикайым Рысбаевич
кандидат социологических наук, доцент (Кыргызстан)
Алимухамедова Нодира Ядгаровна
доктор философии по философским наукам (Узбекистан)

Камалова Хатира Сабыровна
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)
Тагиева Гулсум Гафуровна
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)
Ахмедова Феруза Медетовна
доктор философии по социологическим наукам (PhD)
(Узбекистан)

22.00.02-Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Аликариёва Аълохон Нуриддиновна
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Зайтов Элёр Холмаматович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Уразалиева Гулшода Бекпұлатовна
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)

Мирзахмедов Хуршид Абдирашидович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Қаюмов Қахрамон Нозимжонович
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)
Махкамов Қодиржон Одилжонович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)

22.00.03-Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Сеитова Зухраҳон Пиржановна
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Доспанова Дилара Уракбаевна
кандидат филологических наук, доцент (Узбекистан)
Рахимбаева Дилбархон Абдулхамитовна
кандидат философских наук, доцент (Узбекистан)

Каримов Бобир Шаропович
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Якубов Ильдар Харрасович
кандидат политических наук, доцент (Узбекистан)
Абдухалилов Абдулло Абдухамитович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)

Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

МАҚОЛАДА КЕЛТИРИЛГАН ДАЛИЛЛАРНИНГ ТЎҒРИЛИГИ УЧУН МУАЛЛИФ МАСЪУЛДИР | АВТОР НЕСЕТ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА ДОСТОВЕРНОСТЬ ФАКТОВ ИЗЛОЖЕННЫХ В СТАТЬЕ

1. Сеитов Азамат, Рубенян Ангелина ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КУЛЬТУРНЫХ БРЕНДОВ ВО ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ КЫРГЫЗСТАНА С УЧЕТОМ ФАКТОРА УЗБЕКСКОЙ ДИАСПОРЫ.....	5
2. Alikariyev Nuriddin OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI....	12
3. Sabirova Umida OLIY TA'LIM SIFATINI BAHOLASHDA SOTSIOLOGIK MONITORINGNING NAZARIY- METODOLOGIK ASOSLARI.....	21
4. Burxanov Xusniddin MILLIY SAYTLARNING MODERNIZATSIYALASHUV VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	30
5. Dulanbo'yeva Oygul, Xolov Abduqodir AXBOROTLASHGAN JAMIYAT SHAROITIDA KITOB MUTOLAAASI IJTIMOY DETERMINANTLARINING NAMOYON BO'LISH SHAKLLARI.....	37
6. Tolipov Abdug'affor MDH MAMLAKATLARIDA VOYAGA YETMAGANLAR ORASIDA HUQUQBUZARLIKLAR IJTIMOIY PROFILAKTIKASINING AMALGA OSHIRISH AMALIYOTI.....	44
7. Alikariyeva A'loxon RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA OLIY TA'LIM SIFATINI BOSHQARISH MUAMMOLARI.....	53
8. Tajieva Dilnoza XOTIN-QIZLAR IJTIMOY FAOLLIGINI "INSON-JAMIYAT-DAVLAT" HAMKORLIGIDA OSHIRISH.....	61
9. Nosirova Marguba THE IMPORTANCE OF NEW SKILLS IN IMPROVING WOMEN'S EMPLOYMENT AND ENTREPRENEURSHIP (UNTIL 2030).....	68
10. Kirgizbayev Turgun O'ZBEKISTON OMMAVIY DIPLOMATIYASI MARKAZIY OSIYODA ISHONCHNI O'RNATISH VOSITASI SIFATIDA.....	74
11. Asanov Xodjaxmet KOGNITIV FANNING SUN'IY INTELLEKT RIVOJIGA TA'SIRIDA IJTIMOY SIYOSATNING O'RNI.....	80
12. Kirgizbayev Turgun MARKAZIY OSIYODA MA'NAVY-SIYOSIY BARQAROR MUHITNI TA'MINLASHNING AHAMIYATI.....	92

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

Alikariyeva A'loxon,

O'zbekiston Milliy universiteti

Sotsiologiya kafedrası dotsenti, sots.f.d. (DSc)

e-mail: alohon@mail.ru

RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA OLIY TA'LIM SIFATINI BOSHQARISH MUAMMOLARI

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.18839966>

ANNOTATSIYA

Oliy ta'limni raqamlashtirish global tendentsiyaga aylanib bormoqda, bu ta'lim sifati va undan foydalanish imkoniyatini oshirish uchun yangi imkoniyatlar ochmoqda. Ushbu maqolada oliy ta'limning raqamli iqtisodiyot sharoitida ta'lim sifati boshqaruvini takomillashtirishga yondashuvlar ko'rib chiqilgan. Unda raqamli texnologiyalarni integratsiyalash, boshqaruv jarayonlarini modernizatsiya qilish va hamkorlikni rivojlantirish muhimligi ta'kidlangan. Raqamli platformalar, xodimlarning kompetensiyalari va xalqaro akkreditatsiya talablariga rioya qilishga alohida e'tibor qaratilgan. Raqamli boshqaruv mexanizmlari, pedagogik va tashkiliy jihatlar hamda ish faoliyatini baholash mezonlari tahlil qilingan. Jarayonlarni raqamlashtirish orqali ta'lim sifati va dasturlarning barqarorligini oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: O'zbekistonda ta'lim, O'zbekistondagi innovatsiyalar, ta'lim islohotlari, ta'lim sifati, raqamli iqtisodiyot, sifat menejmenti, tadqiqotlar, oliy ta'lim, ta'lim, boshqaruv.

Аликаријева Аълон,

доцент кафедры Социологии, д.соц.н. (DSc),

Национального университета Узбекистана

e-mail: alohon@mail.ru

ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ

АННОТАЦИЯ

Цифровизация высшего образования становится глобальной тенденцией, открывающей новые возможности для повышения качества образования и его доступности. В данной статье рассматриваются подходы к повышению качества управления образованием в условиях цифровой экономики высшего образования. Подчеркивается важность интеграции цифровых технологий, модернизации процессов управления и развития сотрудничества. Особое внимание уделяется цифровым платформам, компетенциям персонала и соблюдению международных требований аккредитации. Анализируются механизмы цифрового управления, педагогические и организационные аспекты, а также критерии оценки эффективности. Предлагаются практические рекомендации по повышению качества образования и устойчивости программ посредством цифровизации процессов.

Ключевые слова: образование в Узбекистане, инновации в Узбекистане, образовательные реформы, качество образования, цифровая экономика, управление качеством, исследования, высшее образование, образование, менеджмент.

Alikarieva Alokhon,

Associate Professor (DSc) Department of Sociology,
National University of Uzbekistan

e-mail: alohon@mail.ru

QUALITY MANAGEMENT ISSUES IN HIGHER EDUCATION IN THE DIGITALIZATION CONTEXT

ABSTRACT

The digitalization of higher education is becoming a global trend, opening up new opportunities for improving education quality and accessibility. This article examines approaches to improving the quality of education management in the context of the digital economy of higher education. The importance of integrating digital technologies, modernizing management processes, and developing collaboration is emphasized. Particular attention is paid to digital platforms, staff competencies, and compliance with international accreditation requirements. Digital management mechanisms, pedagogical and organizational aspects, and performance evaluation criteria are analyzed. Practical recommendations for improving education quality and program sustainability through the digitalization of processes are offered.

Keywords: education in Uzbekistan, innovations in Uzbekistan, educational reforms, education quality, digital economy, quality management, research, higher education, education, management.

KIRISH

Oliy ta'limdagi raqamli transformatsiya nafaqat ta'lim jarayonining texnologik yangilanishini, balki ta'lim dasturlarini amalga oshirishga tashkiliy va boshqaruv yondashuvlarini tubdan qayta ko'rib chiqishni ham anglatadi. Globallashuv va xalqaro integratsiyaning kuchayib borishi sharoitida turli mamlakatlar universitetlari va akademik tizimlar o'rtasidagi hamkorlik orqali amalga oshiriladigan qo'shma ta'lim dasturlariga talab ortib bormoqda. Ushbu dasturlar barqaror akademik mobillikni rivojlantirish, madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish va 21-asrning muammolariga javob beradigan universal raqamli va professional kompetensiyalarga ega kadrlar tayyorlashga qaratilgan.

So'nggi o'n yilliklarda O'zbekiston o'z ta'lim tizimini isloh qilish va innovatsion faoliyatni rag'batlantirish borasida salmoqli qadamlar qo'ymoqda. Ushbu rivojlanish yo'nalishlari barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash, aholining turmush darajasini oshirish va mamlakatning global iqtisodiyotga integratsiyalashuvi uchun strategik ahamiyatga ega deb e'tirof etildi. O'zbekiston boy madaniy va tarixiy merosga ega bo'lib, iqtisodiyotning barcha tarmoqlari uchun malakali kadrlar tayyorlashga qodir zamonaviy ta'lim tizimini yaratishga, shuningdek, jahon sahnasida raqobatbardoshlikni oshirish uchun zarur bo'lgan innovatsion salohiyatni rivojlantirishga intiladi [1].

O'zbekiston ta'lim tizimi o'quv dasturlarini modernizatsiya qilish, o'qitish usullarini takomillashtirish va mavjudlikni oshirishga qaratilgan sezilarli o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Axborot texnologiyalarini joriy etish va masofaviy o'qitishni rivojlantirish ushbu jarayonlarda muhim rol o'ynaydi, bu ayniqsa COVID-19 pandemiyasi davrida dolzarb bo'lib qoldi. O'zbekiston hukumati ta'lim islohotlarini faol qo'llab-quvvatlamogda, yangi standartlar va o'qitish usullarini joriy etmoqda hamda xalqaro tashkilotlar va xususiy sektor bilan hamkorlik qilmoqda.

Ta'lim islohotlari bilan bir qatorda, O'zbekiston o'zining innovatsion ekotizimini rivojlantirishda sezilarli yutuqlarga erishmoqda. Texnoparklar, startap inkubatorlari va tadqiqot markazlarini yaratish innovatsiya va ilmiy-texnik taraqqiyotni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan davlat siyosatining asosiy elementiga aylandi. Davlat dasturlari akademik doiralar, biznes va xalqaro

hamkorlar o'rtasidagi hamkorlikni rag'batlantiradi, ilg'or texnologiyalarni joriy etish va innovatsion loyihalarni ishlab chiqish uchun qulay sharoitlar yaratadi.

O'zbekiston Respublikasida oliy ta'limga bo'lgan talabning ortishi talabalar uchun davlat stipendiyalari va imtiyozli dasturlarining joriy etilishi bilan bog'liq. Ta'limga bo'lgan talabning ortishi oliy ta'limga kirish imkoniyatlarining kengayishi va O'zbekiston Respublikasida yangi oliy ta'lim muassasalari va ularning filiallarining ochilishi bilan bog'liqligini ta'kidlash muhimdir.

O'zbekiston sezilarli yutuqlarga qaramay, maqsadlariga erishish uchun yengib o'tilishi kerak bo'lgan bir qator qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Bularga malakali kadrlar yetishmasligi, moliyaviy resurslarning cheklanganligi va qonunchilik bazasini takomillashtirish zarurati kiradi. Ushbu muammolarni hal qilish uchun kompleks yondashuv va barqaror va samarali ta'lim va innovatsiya tizimini yaratishga qaratilgan uzoq muddatli strategiya talab etiladi [2].

Iqtisodiyot va jamiyatning turli sohalariga axborot texnologiyalarini joriy etish O'zbekiston innovatsion siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Bunga raqamli davlat xizmatlarini, elektron hukumatni rivojlantirish, ta'lim tizimi va sog'liqni saqlashni raqamlashtirish, shuningdek, elektron tijorat va raqamli platformalarni rivojlantirish kiradi.

METODOLOGIYA

Inchxon deklaratsiyasi [3] 2015-yil may oyida Koreya Respublikasining Inchxon shahrida bo'lib o'tgan Jahon ta'lim forumida tayyorlangan va qabul qilingan. U keyingi 15 yil ichida global ta'lim rivojlanishining umumiy tendentsiyalarini aks ettiradi. Ushbu forum global hamjamiyatni yagona, yangilangan raqamli ta'lim dasturi atrofida birlashtirish zarurligini yana bir bor tasdiqladi. Forum ishtirokchilari tomonidan taklif qilingan "Ta'lim – 2030" konsepsiyasi keng qamrovli va teng huquqli ta'limni ta'minlash va barcha uchun umrbod ta'lim olish imkoniyatlarini yaratish zarurligini e'lon qildi [4].

Shunday qilib, yagona raqamli bozor, birinchi navbatda, odamlar, xizmatlar va moliyalarning erkin harakatlanishidir. Ushbu bozor ishtirokchilari uzluksiz iqtisodiy faoliyatni amalga oshirishlari va shaxsiy va iste'molchi ma'lumotlari uchun eng yuqori darajadagi himoyadan foydalanishlari kerak. Bu fuqarolik, millat yoki yashash joyiga bog'liq bo'lmasligi kerak. Shu bilan birga, raqamli yagona bozor quyidagi shartlarni talab qiladi [5]:

- Jismoniy shaxslar va tadbirkorlar uchun xizmatlar va tovarlarga soddalashtirilgan kirish;
- Raqamli yagona bozorda ishlashga qodir mutaxassislarning mavjudligi, yuqori darajadagi raqamli ko'nikmalar [6];
- Elektron va axborot xizmatlarini taqdim etishning umumiy standartlari va qoidalari;
- Raqamli kompetentsiyani o'rganishga umumiy yondashuvlar va ularni o'lchashning umumiy usullari.

Ushbu tadqiqotning maqsadi raqamli savodxonlikdir. Yevropa jamiyatida raqamli kompetentsiya darajasini baholash uchun ko'plab usullar mavjud. Bizning fikrimizcha, raqamli kompetentsiya konsepsiyasi asosida ishlab chiqilgan kontseptual model alohida e'tiborga loyiqdir. Ushbu model talabalarning raqamli ko'nikmalarini yuqori darajada tushunish va umumlashtirishga asoslangan.

Ushbu modelning asosiy ajralib turadigan xususiyatlari quyidagilardir:

- Bilim sohalarini keng qamrovli qamrab olish, odamlarni 21-asr raqamli kompetentsiyalarida to'liq o'qitish imkonini beradi. Model bilim, ko'nikma va munosabatlarga bo'lgan ehtiyojlarni hisobga olgan holda Yevropa malaka doirasi (EQF) tuzilishiga asoslangan;
- Model aniq o'rganish yoki baholash fanlarini taqdim etmaydi va biron bir o'quv dasturiga bevosita integratsiya qilinishi mumkin emas. Biroq, model raqamli o'rganishning har bir asosiy sohasida keng ko'lamli mavzularni qamrab olish imkonini beradi. Ushbu yondashuvni ma'lum bir ta'lim jarayonini tashkil qilishda batafsilroq ishlab chiqish uchun yo'naltiruvchi tamoyil, deb hisoblash mumkin.
- Model turli fan sohalarini o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik va o'zaro bog'liqliklarning mavjudligi va kengayishini nazarda tutadi. Bu o'qitishni eng qulay shaklda va ustuvor maqsadlarga muvofiq tashkil etish imkonini beradi. Olingan ko'nikmalar va bilimlar o'rtasidagi bog'liqlikni belgilovchi oldindan belgilangan talablar mavjud. Ushbu talablarga qat'iy rioya qilish kerak.

– Model turli maqsadli guruhlarining aniq ehtiyojlari va darajalarini qondira oladigan tarzda tuzilgan. Bundan oliy ta'lim mazmunini rejalashtirish uchun foydalanish mumkin (masalan, hukumat, ish beruvchilar tomonidan qanday ta'lim darajasi ta'minlanishi yoki mustaqil amaliyot orqali olinishi kerak) [7].

Ko'pgina tadqiqotchilar raqamlashtirish shunchaki texnologiyalarni joriy etish emas, balki universitetlarda tashkiliy va boshqaruv jarayonlarida chuqur o'zgarish ekanligini ta'kidlaydilar. Raqamli transformatsiya sharoitida qo'shma dasturlarni boshqarish yangi ma'lumotlar arxitekturasini, raqamli platformalar va kompetensiyalarni talab qiladi. Raqamli texnologiyalar tarmoq va xalqaro kooperatsiya shakllari uchun shart-sharoit yaratib, ta'lim jarayonini tashkil etish usullarini tubdan o'zgartirmoqda [8,9,10].

Ushbu tadqiqotda ilmiy analitik va qiyosiy usullar qo'llanilgan. Birinchidan, mavjud adabiy manbalar, ilmiy maqolalar va tadqiqotlar ko'rib chiqilib, mavzuning nazariy asosi shakllantirildi. Keyin, turli manbalardan olingan ma'lumotlar tahlil qilindi, ular orasidagi o'xshashliklar va farqlar aniqlandi. Quyidagi usullar qo'llanildi: tarixiy analitik usul, qiyosiy usul, manba tahlili va statistik ma'lumotlar tahlili. Ushbu metodologiya tadqiqot natijalarining ilmiy asoslilikligi va obyektivligini ta'minlashga qaratilgan.

ASOSIY QISM

Raqamli transformatsiya davrida qo'shma ta'lim dasturlarini barqaror boshqarish strategik rejalashtirish, raqamli infratuzilma, me'yoriy-huquqiy bazalar va sifat monitoringini integratsiyalashni talab qiladi. Bu nuqtai nazardan asosiy muammo milliy ta'lim tizimlaridagi doimiy texnologik o'zgarishlar va farqlar sharoitida ishlashga qodir moslashuvchan boshqaruv modelini yaratish zarurati hisoblanadi.

Qo'shma ta'lim dasturlarini samarali amalga oshirishning asosiy sharti hamkor universitetlar o'rtasida yagona raqamli ta'lim muhitini yaratishdir. Bunday muhit quyidagilarni o'z ichiga olishi kerak:

- Integratsiyalashgan LMS (Moodle, Canvas, Blackboard);
- Yagona raqamli kutubxonalar va ma'lumotlar bazalari;
- Elektron hujjatlarni boshqarish tizimlari;
- Madaniyatlararo va akademik muloqot uchun virtual platformalar.

Ushbu vositalar ta'lim jarayonlarida akademik shaffoflik va sinxronlikni ta'minlash orqali ta'limga yondashuvlarni birxillashtirish imkonini beradi. 1-jadvalda keltirilgan raqamli vositalar qo'shma ta'lim dasturlarini samarali boshqarishda muhim rol o'ynaydi. LMS va elektron hujjat aylanishi tizimlari ta'lim jarayonini avtomatlashtirishga yordam beradi va ma'muriy yuklarni kamaytiradi. Virtual platformalar va integratsiya yechimlari masofaviy hamkorlik imkoniyatlarini kengaytiradi va hamkor universitetlarning ta'lim resurslariga birgalikda kirishni ta'minlaydi.

1-jadval.

Qo'shma ta'lim dasturlarini raqamli boshqarish vositalari

Vositalar	Funksiyalar va afzalliklar	Joriy etish namunalari
Learning Management Systems (LMS)	Kurslarni boshqarish, baholash, talabalar va professor-o'qituvchilarning o'zaro hamkorligi	Moodle, Canvas, Blackboard
Elektron hujjat aylanmasi	Shartnomalarni rasmiylashtirish, Akademik ma'lumotnomalar, qayta topshirish	Docflow tizimlari, 1C-Universitet
Virtual auditoriyalar va chatlar	Qo'shma mashg'ulotlar, maslahatlar, muhokamalar	Microsoft Teams, Zoom
Universitet integratsiyasi uchun raqamli platformalar	Jadvallar, kutubxonalar va kredit tizimlarini integratsiyalash	Erasmus+ Digital Tools

Aniq va izchil tartibga solish tizimiga ega bo'lish ham barqarorlik uchun muhim omil hisoblanadi. Xususan, quyidagi elementlar oldindan belgilanishi kerak:

- Kreditlar va darajalarni tan olish;
- Ma'muriy javobgarlikni taqsimlash;
- Hisobotlar va sifatni baholash natijalarini muntazam ravishda almashish;
- Nizolarni hal qilish va favqulodda vaziyatlarga javob berish tartiblari.

Yevropa universitetlari alyanslari amaliyotini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, shaffof huquqiy mexanizmlar sheriklar ishonchini sezilarli darajada oshiradi va operatsion xavflarni kamaytiradi.

Raqamli texnologiyalardan samarali foydalanishga qodir yuqori malakali kadrlarsiz qo'shma dasturlarni boshqarish mumkin emas. Shuning uchun quyidagilarga alohida e'tibor qaratish kerak:

- Professor-o'qituvchilar va xodimlarning AKT bo'yicha malakasini oshirish;
- Muntazam ravishda o'quv va almashinuv amaliyotlarini o'tkazish;
- Talabalarning raqamli qurilmalar, platformalar va internetga teng kirishini ta'minlash.

Shunday qilib, qo'shma ta'lim dasturlarini barqaror boshqarish nafaqat raqamli yechimlarni, balki chuqur tashkiliy o'zgarishlarni, xodimlarni o'qitishni va moslashuvchan tartibga solish tizimini ham talab qiladi. Microsoft qo'llab-quvvatlash xizmati Microsoft Teams platformasini LMSlarga (masalan, Canvas, Moodle, Blackboard) integratsiya qilish uchun Learning Tools Interoperability (LTI) ni joriy etishni tavsiflaydi:

2-jadval.

Qo'shma ta'lim dasturlarini barqaror boshqarishning muammoli sohalari

Muammo	Oqibatlar	Tavsiya etilgan yechimlar
Barqarorlikni yagona baholashning yo'qligi	Audit va rejalashtirishdagi qiyinchilik	KPI va raqamli ko'rsatkichlarni joriy etish
Talabalar uchun cheklangan raqamli kirish imkoniyati	Ta'limdagi tengsizlik	Raqamli subsidiyalar, uskunalar bilan ta'minlash
Professor-o'qituvchilarning yetarli darajada tayyorlanmaganligi	Ta'lim sifatining pasayishi	Raqamli kompetensiyalarni majburiy sertifikatlash
Milliy akkreditatsiya standartlaridagi farqlar	Diplomlarni tan olishdagi to'siqlar	Davlatlararo tan olish shartnomalari

Oliy ta'limning raqamli o'zgarishi sharoitida qo'shma ta'lim dasturlarini amalga oshirish tahlili natijasida quyidagi muhim natijalarga erishildi.

Birinchidan, aksariyat universitetlar qo'shma dasturlarni strategik va operatsion boshqarishga raqamli yechimlarni integratsiyalashda obyektiv qiyinchiliklarga duch kelayotgani aniqlangan. Eng dolzarb muammolar qatoriga malakali IT xodimlarining yetishmasligi, zaif texnik infratuzilma va boshqaruv samaradorligini baholashga mavjud yondashuvlarning parchalanishi kiradi.

Ikkinchidan, yuqorida aytib o'tilgan to'siqlarga qaramay, ta'lim muhitida jarayonlarni birlashtirish va standartlashtirishga ijobiy tendentsiya kuzatilmoqda. Universitetlar yagona raqamli protokollarni ishlab chiqish, LMS platformalarini (masalan, Moodle, Canvas, Blackboard) joriy etish va ularni Microsoft Teams va Zoom kabi korporativ muhitlar bilan integratsiyalashga qat'iy sodiqlikni namoyish etmoqda, bu esa akademik va ma'muriy o'zaro ta'sir imkoniyatlarini kengaytiradi.

Uchinchidan, universitetlarning xalqaro ta'lim tarmoqlarida ishtirok etishi ijobiy amaliyot sifatida e'tirof etilgan bo'lib, raqamli hamkorlikning yangi modellarini ishlab chiqishga, vakolatlar almashinuviga va ta'lim sifati talablarini uyg'unlashtirishga yordam beradi.

To'rtinchidan, yuqori darajadagi raqamlashtirish, protsedura shaffofligi, avtomatlashtirilgan hujjatlar oqimi va aniq qaror qabul qilish ierarxiyasi bilan tavsiflangan eng muvaffaqiyatli barqaror boshqaruv amaliyotlari aniqlandi. Bunday modellar tashqi muhitdagi o'zgarishlarga

moslashuvchanlikni, shuningdek, sifatni yo'qotmasdan uzoq muddatli ishlash qobiliyatini namoyish etadi.

Shunday qilib, raqamli transformatsiyaning o'ziga xos xususiyatlarini, transchegaraviy akademik o'zaro ta'sirni va ta'lim dasturlarining sifat menejmenti va barqarorligiga qo'yiladigan zamonaviy talablarni hisobga olgan holda yangilangan metodologik asosni ishlab chiqish zarurati mavjud.

Oliy ta'limning raqamli transformatsiyasi qo'shma ta'lim dasturlarini tashkil etish, amalga oshirish va strategik boshqarishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bu transformatsiya nafaqat texnik jihatlariga ta'sir qiladi, balki metodologik yondashuvlar, boshqaruv modellari va hamkor universitetlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirlar tuzilishini tubdan qayta baholashni talab qiladi.

Tez o'zgarib borayotgan raqamli muhitda qo'shma ta'lim tashabbuslarining barqaror rivojlanishi faqat texnologik innovatsiyalarni institutsional moslashuvchanlik va tartibga solishning barqarorligi bilan birlashtirgan majmuaviy yondashuv bilangina mumkin. Ushbu yondashuvning asosiy yo'nalishlari quyidagilardir:

1. Raqamli platformalar, xalqaro hamkorlik va ko'p madaniyatli ta'lim muhitining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga oladigan moslashuvchan boshqaruv metodologiyasini ishlab chiqish;

2. Jarayonlarni avtomatlashtirishni osonlashtiradigan va akademik boshqaruvning shaffofligini oshiradigan raqamli yechimlarni (LMS, elektron hujjatlarni boshqarish, integratsiya platformalari) joriy etish;

3. Texnologiyalardan samarali foydalanish va xabardor qarorlar qabul qilish uchun xodimlarning raqamli va boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish;

4. Hamkor muassasalar o'rtasida standartlar va qoidalarni uyg'unlashtirishga qaratilgan tartibga solish yordamini taqdim etish;

5. Raqamli tahlil va sifat ko'rsatkichlariga asoslangan tizimli ish faoliyatini monitoring qilish.

Ushbu tadqiqotda taklif qilingan qo'shma ta'lim dasturlarining barqaror raqamli boshqaruvi konsepsiyasi global ta'lim makoniga integratsiyalashishni istagan universitetlar uchun amaliy qo'llanma bo'lib xizmat qilishi mumkin. Bu oliy ta'limning raqamli transformatsiyasi kontekstida keyingi amaliy ishlanmalar, tadqiqotlar va takomillashtirilgan boshqaruv amaliyotlari uchun asos yaratadi.

Demak, sotsiotexnologik yondashuvning qo'llanilishi bizga oliy ta'limning raqamlashtirilishini keng ijtimoiy-madaniy va siyosiy-iqtisodiy masalalar bilan bog'liq holda o'rganish imkonini beradi va bu jarayon ichki qarama-qarshiliklarga ega ekanligini va quyidagi to'rtta muammoli sohada keskinlik va xavflarni keltirib chiqarishini ko'rsatadi.

1. Jadallashtirilgan raqamlashtirish ta'limning globallasuvi va milliy ta'lim tizimlarining madaniy va pedagogik xilma-xilligi bilan avtonomiyasi o'rtasidagi mavjud keskinlikni faollashtirdi. Ta'limda globallasuvning yangi yo'li paydo bo'ldi: global IT va EdTech kompaniyalari, xususan, global nashriyot korporatsiyalari va raqamli ta'lim platformalarini ishlab chiquvchilar, ular raqamli ta'lim platformalarining foydalanuvchi interfeyslari va operatsion algoritmlariga kiritadigan tamoyillar, qadriyatlar va ko'rsatkichlar orqali va ba'zi hollarda o'quv dasturlarining o'zlarini standartlashtirish va nazorat qilish orqali ta'lim jarayoniga ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Natijada, oliy ta'limning ta'lim qadriyatlari va tushunchasini hamda uning rivojlanish yo'nalishini shakllantiradigan global texnologik o'yinchilarga qaram bo'lib qoladigan muvozanatsiz oliy ta'lim tizimini rivojlantirish xavfi mavjud. Bu oliy ta'limning mustaqilligini ham, o'qitish, tarbiyalash va ilmiy tadqiqotlar vazifasini bajarish uchun talabalar, akademik hamjamiyat va umuman jamiyat oldida javobgar bo'lish qobiliyatini ham zaiflashtiradi.

2. Tijoratlashirish va raqamlashtirishning oliy ta'limga qo'shma ta'siri ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilariga ta'sir ko'rsatdi va ularning ish sharoitlari, rollari va ta'sir ko'rsatish pozitsiyalarida o'zgarishlarni boshlab berdi. Talabalar ta'limga bo'lgan "iste'molchi" munosabati va uning bilim va shaxsiy rivojlanish manbai sifatidagi ichki qiymati o'rtasidagi keskinlikni kuchaytirdilar. Ko'pgina professor-o'qituvchilar shuningdek, o'qituvchilik kasbining dunyoqarashini o'zgartirish bilan birga raqamlashtirish sharoitida o'z faoliyatlarining unifikatsiyasi, nazorat qilinishi va parchalanishi tufayli yuzaga kelgan keskinlikni boshdan kechirdilar, bu esa mustaqillik, akademik

erkinlik, ijodkorlik va mas'uliyat uchun muhimdir. Nihoyat, tijorat ta'lim dasturlarini yaratuvchi kompyuter muhandislari, dasturchilar va ma'lumotlar tahlilchilarining ta'lim jarayoniga ta'siri bilvosita bo'lsa ham oshdi. Ular talabalar va professor-o'qituvchilarning xatti-harakatlarini modellashtirish imkoniyatiga ega bo'lishdi.

3. Oliy ta'limning raqamlashtirilishi ijtimoiy-iqtisodiy tengsizlikka turlicha ta'sir ko'rsatdi: bir tomondan, raqamli texnologiyalar oliy ta'limga kirishni kengaytirdi, bu oflayn o'qiy olmaydiganlar uchun potentsial imkoniyatlar yaratdi. Boshqa tomondan, ular jamiyatda ijtimoiy-raqamli tengsizlikning yangi shakllarini yaratdi, barcha guruhlarining raqamli ta'lim formatlarida to'liq ishtirok etishiga va ularning kengayishidan teng foyda olishiga to'sqinlik qildi. G'oliblar ko'pincha resurslarga boy mintaqalar, ta'lim tashkilotlari va dastlab yaxshiroq raqamli resurslar, ko'nikmalar, motivatsiya va eng yuqori sifatli onlayn dasturlar va kurslarni tanlash qobiliyatiga ega bo'lgan aholi guruhlari bo'ladi. Natijada oliy ta'lim tizimining elita va ommaviy ta'limga ichki tabaqalanishi kuchayib, sifatli oliy ta'limga erishish imkoniyati kam bo'lmoqda [11].

4. Ta'limni raqamlashtirish akademik hamjamiyatga yangi, misli ko'rilmagan axloqiy muammolarni ham tug'dirdi: raqamli ta'lim tahlilidan foydalanishning axloqiy xavflari, oliy ta'limning umumiy manfaatlar yaratishdagi rolga zarar yetkazadigan o'rganishning giperindividualizatsiyasi, raqamli texnologiyalardan foydalangan holda talabalarining akademik nohaqligining yangi shakllari va keng tarqalgan raqamlashtirishning barqaror rivojlanish va atrof-muhit uchun oqibatlar. Ushbu muammolarni tushunish va oldini olish ta'lim sohasidagi barcha ishtirokchilardan yuqori darajadagi axloqiy xabardorlik va mas'uliyatni talab qiladi. Ushbu topilmalarga asoslanib, akademik hamjamiyatni ta'limda foydalanadigan raqamli texnologiyalar nima uchun shunday ishlab chiqilgani va ishlashi borasida yanada faolroq pozitsiyani egallashga undash mumkin [12]. Bunga erishish uchun dominant ta'lim texnologiyalarining ishlashi va algoritmlari pedagogik maqsadlarga hamda ilmiy asoslangan o'rganish va o'qitish modellariga qay darajada mos kelishi, ular ta'lim jarayoniga qanday cheklovlar qo'yishi, qanday xususiyatlar va funktsiyalarni o'zgartirish yoki qo'shish kerakligi, talabalar va professor-o'qituvchilar uchun raqamli tafovutning salbiy oqibatlarini hisobga olish va oldini olish uchun texnologiyalarni qanday moslashtirish mumkinligi va boshqalar kabi savollarga javob berish kerak. Umuman olganda, oliy ta'limda raqamli texnologiyalarning hozirgi kunda dominant bo'lgan modellariga alternativalarining paydo bo'lishi uchun iloji boricha ko'proq imkoniyatlar yaratish muhimdir, ular universitetlar, professor-o'qituvchilar, talabalar, ta'lim mutaxassislari, hukumat va mahalliy universitet jamoalari vakillari bilan hamkorlikda ishlab chiqiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston ta'lim va innovatsiya sohalarida jiddiy muammolarga duch kelayotganini ta'kidlash mumkin, ammo mamlakatimiz ularni yengib o'tish va rivojlantirish uchun faol ish olib bormoqda. Malakali kadrlar yetishmasligi, moliyaviy resurslarning cheklanganligi va qonunchilik bazasini takomillashtirish zarurati tizimli yechimlar va strategik yondashuvni talab qiladi.

So'nggi yillarda O'zbekiston ta'lim tizimini rivojlantirish, o'quv dasturlarini modernizatsiya qilish va ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarni joriy etishda sezilarli yutuqlarga erishdi. Texnoparklar, innovatsiya markazlarini yaratish va startaplarni qo'llab-quvvatlash mamlakatning ilmiy va texnologik salohiyatini rivojlantirishga va barqaror bilimga asoslangan iqtisodiyotni shakllantirishga hissa qo'shadi [13].

Biroq, uzoq muddatli maqsadlarga erishish uchun malakali mutaxassislarni tayyorlash, innovatsiyalarga investitsiyalarni jalb qilish va qonunchilik bazasini takomillashtirish bo'yicha sa'y-harakatlarni kuchaytirish zarur. Ta'lim va innovatsiyalarni rivojlantirish nafaqat mavjud muammolarga, balki mamlakatning global iqtisodiyotdagi kelajakdagi ehtiyojlariga ham qaratilishi kerak.

Faqat tizimli muammolarni hal qilish va strategik rivojlanish orqali biz O'zbekistonning barqaror va inklyuziv rivojlanishini ta'minlashimiz, fuqarolarining farovonligini ta'minlashimiz va mamlakatning global maydondagi mavqeini mustahkamlashimiz mumkin [14].

Adabiyotlar/ Литература/ References:

1. Акрамов К., Курбанов Э. (2020). Готовность к электронному обучению в университетах Узбекистана. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, 15(12), 24-38. DOI: 10.3991/ijet.v15i12.13443.
2. Rasulova Z.A. Роль этнопсихологии в усовершенствовании системы образования Узбекистана / Z.A.Rasulova // Евразийский союз ученых. – 2019. – №. 30-3. – Р. 78-81.
3. <http://unesdoc.unesco.org>. <http://www3.weforum.org>.
4. Аброскин А.С. Международный опыт измерений цифровой экономики // Вестник университета. 2019. №12. – С. 59-63.
5. Аниський В.Н., Аниський С.В., Добудько Т.В., Пугач В.И. Деятельность преподавателя в условиях электронной информационно-образовательной среды вуза: особенности и проблемы адаптации // Высшее гуманитарное образование XXI века: проблемы и перспективы: мат-лы XIII междунар. науч.-практ. конф. – Самара: СГСПУ, 2020. – С. 8-14.
6. Малышева Г.А. О социально-политических вызовах и рисках цифровизации российского общества // Власть. 2021. Т. 26, № 1. – С. 40-46.
7. Буданцев Д.В. Цифровизация в сфере образования: обзор российских научных публикаций // Молодой ученый. – 2020. – № 27 (317). – С. 120-127.
8. Гордеева Е.В., Мурадян Ш.Г., Жажоян А.С. Цифровизация в образовании // Экономика и бизнес: теория и практика, 2021. № 4-1.
9. Сабирова У.Ф. Таълим жараёнини такомиллаштириш муаммосининг илмий манбаларда тадқиқ этилганлик ҳолати //Журнал социальных исследований. – 2021. – Т. 4. – №. 4.
10. Файзиев Р.А. Моделирование внешкольного инновационного образования (на примере Республики Узбекистан) / Р.А.Файзиев, М.М.Мирзакаримова // Известия Волгоградского государственного педагогического университета. – 2023. – № 7(180). – С. 17-23.
11. Кахарова М.А. Развитие системы непрерывного образования в Республике Узбекистан / М.А.Кахарова, Г.О.Садирова, Л.Ш.Назарова // Мировая наука. – 2020. – № 4(37). – С. 269-272.
12. Alikariyeva A.N. Ta’lim sifati talabalar nigohida: sotsiologik tadqiqot natijalari// Sotsiologiya fanlari” (www.tadqiqot.uz\soci) elektron jurnali. 2-maxsus son. 2025. – Toshkent, 2025. – B. 53-60.
13. Alikariyev N.S. Inson kapitaliga investitsiyalarning samaradorligi//Sotsiologiya fanlari” (www.tadqiqot.uz\soci) электрон журна. 8-жилд, 4-сон. 2025. – Тошкент, 2025. – Б. 14-24.

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадқиқот город Ташкент,

улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,

Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000